

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ
ДС/ВМ 05/4-02 бр.946/1-XV/ I 7
1.6.2017. године

ВЕЋЕ НАУЧНИХ ОБЛАСТИ
ДРУШТВЕНО-ХУМАНИСТИЧКИХ НАУКА

Наставно-научно веће Филозофског факултета у Београду на својој XI редовној седници, одржаној 1.6.2017. године – на основу чл. 231. став 1. алинеја 15. и 16. и члана 278. Статута Факултета, прихватило је Извештај Комисије за докторске студије с предлогом теме за докторску дисертацију: ИНВЕНТАР ГРОБОВА ЖЕНСКЕ ПОПУЛАЦИЈЕ КАО ОДРАЗ ЖИВОТНОГ ДОБА: СТУДИЈА СЛУЧАЈА ВИМИНАЦИЈУМСКИХ НЕКРОПОЛА ОД I ДО IV ВЕКА, докторанда Илије Данковића.

За ментора је одређен проф. др Мирослав Вујовић.

Доставити:

1x Универзитету у Београду
1x Стручном сараднику за
докторске дисертације
1x Шефу Одсека за правне послове
1x Архиви

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА

Проф. др Данијел Синани

Факултет <u>Филозофски</u>	УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
04/1-2 бр. 6/267	
1.06.2017.	
(број захтева)	Веће научних области друштвено-хуманистичких наука
(датум)	(Назив већа научних области коме се захтев упућује)

ЗАХТЕВ
за давање сагласности на предлог теме докторске дисертације

Молимо да, сходно члану 46. ст. 5. тач. 3. Статута Универзитета у Београду («Гласник Универзитета», бр. 131/06), дате сагласност на предлог теме докторске дисертације:

Инвентар гробова женске популације као одраз животног доба:
Студија случаја виминацијумских некропола од I до IV века
(пун назив предложене теме докторске дисертације)

НАУЧНА ОБЛАСТ Археологија

ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ:

Име, име једног од родитеља и презиме кандидата:

Илија (Бранислав) Данковић

Назив и седиште факултета на коме је стекао високо образовање: Филозофски факултет, Београд

Година 2011. дипломирања:

Назив мастер рада кандидата: _____

Назив факултета на коме је мастер рад одбрањена: _____

Година одбране мастер рада:

Обавештавамо вас да је Наставно-научно веће

на седници 1.06.2017. одржаној

размотрило предложену тему и закључило да је тема подобна за израду докторске дисертације.

	В.Д.ДЕКАНА
	<u>Проф. др Данијел Синани</u>

ПОДАЦИ О МЕНТОРУ

за кандидата Илија Данковић

Име и презиме ментора: Мирослав Вујовић

Звање: ванредни професор

Списак радова који квалификују ментора за вођење докторске дисертације:

1. V.Dautova-Ruševljan, M.Vujović, *Kasnoantički šlem iz Jarka* (Late Roman Helmet from Jarak), Novi Sad 2009. ISBN: 978-86-87723-01-6.
2. V.Dautova-Ruševljan, M.Vujović, *Rimska vojska u Sremu* (Roman Army in Srem), Novi Sad 2006. ISBN 86-82077-43-4.
3. M. Vujović, *Rimski šlem iz Sivca* (Roman Helmet from Sivac), Sombor 2008 (ISBN 978-86-911883-3-7).
4. M. Vujović. A newly-discovered roman altar from Surčin, *Starinar* 59, 2009:149-157
5. M. Vujović, (sa S. Ferjančić i J. Davidović), New Inscriptions from Sirmium, *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik* 198 (2016), 299–304.

Заокружити одговарајућу опцију (А, Б, В или Г):

А) У случају менторства дисертације на докторским студијама у групацији техничко-технолошких, природно-математичких и медицинских наука ментор треба да има најмање три рада са SCI, SSCI, ANCI или SCIE листе, као и Math-Net.Ru листе.

Б) У случају менторства дисертације на докторским студијама у групацији друштвено-хуманистичких наука ментор треба да има најмање три рада са релевантне листе научних часописа (Релевантна листа научних часописа обухвата SCI, SSCI, ANCI и SCIE листе, као и ERIH листу, листу часописа које је Министарство за науку класификовало као M24 и додатну листу часописа коју ће, на предлог универзитета, донети Национални савет за

високо образовање. Посебно се вреднују и монографије које Министарство науке класификује као M11, M12, M13, M14, M41 и M51.)

В) У случају израде докторске дисертације према ранијим прописима за кандидате који су стекли академски назив магистра наука ментор треба да има пет радова (референци) које га, по оцени Већа научних области, квалификују за ментора односне дисертације.

Г) У случају да у ужој научној области нема квалификованих наставника, приложити одлуку Већа докторских студија о именовању редовног професора за ментора.

В. Д. ДЕКАНА ФАКУЛТЕТА

Датум _____

М.П.

проф. др Данијел Синани

Univerzitet u Beogradu
Filozofski fakultet
Odeljenje za arheologiju

Predloženi naslov doktorske teze:

**INVENTAR GROBOVA ŽENSKE POPULACIJE
KAO ODRAZ ŽIVOTNOG DOBA
STUDIJA SLUČAJA VIMINACIJUMSKIH NEKROPOLA OD I DO IV VEKA**

Kandidat:
Ilija Danković

Predloženi mentor:
prof. dr Miroslav Vujović

Datum podnošenja prijave:

02.02.2017.

Uvod

Studije životnog toka su interdisciplinarno polje kojim se različite društvene nauke služe da objasne bitne događaje, trajektorije, faze i tranzicije tokom života individue (Ignjatović 2009, 7–8).¹ Nasuprot pojmu *životnog ciklusa* koji se koristi u biologiji i označava vreme od rođenja do smrti jedinke (uz obaveznu reprodukciju), *životni tok* je konstrukt koji obuhvata niz *životnih stadijuma* međusobno odvojenih bitnim *životnim događajima* (obredima prelaza). Svako društvo ima jasno definisani ideal životnog toka, predviđen za svaku individuu, što je u krajnjoj liniji način zajednice da reprodukuje samu sebe, tj. svoje kulturne norme (Harlow and Laurence 2002, 3–4).

¹ Terminologija i definicije paradigme životnog toka su razvijene u grani sociologije koja se bavi socijalnom

politikom, sa ciljem da se poboljša kvalitet različitih stadijuma savremenog života (Gilchrist 2004, 3).

² U predloženom naslovu umesto termina životno doba mogli su da stoje i *životni stadijum* ili *životna faza*.

Slično dihotomiji pol-rod, definisanoj u okviru studija roda (Voss 2006, 107), gde je prvi biološka determinanta, a drugi socijalni konstrukt, u studijama životnog toka mora se naglasiti razlika između starosti i *životnog doba*². Dok je starost određena pozicija u životnom ciklusu, precizno izražena brojem godina (meseći, dana), životno doba je segment životnog toka koji formiraju tri komponente: hronološka (gornja i donja starosna granica), biološka (fizičke promene i starenje) i socijalna (konstruisane norme ponašanja). Okolnosti koje dalje utiču na diferencijaciju identiteta unutar samih starosnih grupa su prvenstveno rod, a zatim i status, etnicitet i religija. Budući da je životno doba socijalni konstrukt, logično je da načini na koje se starosni identitet formira variraju u različitim društvima, pa čak i u jednom određenom društvu u zavisnosti od hronološke i geografske komponente (Moore 2009, 2).

Studije životnog toka su iz sociologije, psihologije i antropologije vremenom našle svoj put do radova koji se bave istorijom starog Rima (Laurence 2000; Harlow and Laurence 2002; Revell 2005). Uzevši u obzir da su identitet i materijalna kultura u mnogim društvima usko povezani, koncept životnog toka je primenjen i kao okvir za arheološka istraživanja, između ostalog i u arheologiji Rimskog carstva (Martin Kilcher 2000, Oliver 2000, Moore 2009).

Predmet istraživanja

Analizom inventara grobova ženske populacije, otkrivenih tokom istraživanja viminacijumskih nekropola, biće definisane starosne grupe koje su osnovni predmet istraživanja. Dve primarne kategorije koje se na osnovu predmeta položenih uz pokojnicu mogu izdvojiti su neudate (ali stasale za udaju) i udate ženske individue. Na prvu grupu upućuje prisustvo artefakata apotropejskog karaktera (*crepundia*), minijaturnih kopija svakodnevnih predmeta, lunulastih privezaka, kao i neuobičajeno velikog broja luksuznog nakita. O stupanju u brak govori izbor preslica, vretena, pršljenaka, pribora za tkanje, vereničkog prstenja, ogledala, kovčežića, ukosnica, češljeva i obuće sa đonom od plute kao delova grobnog inventara. Neki od pomenutih predmeta mogu biti pokazatelji potkategorija, od kojih jednu čine žene koje su rađale. Posebno je interesantno pitanje identifikovanja ženskih osoba pre ulaska u pubertet, zbog mogućnosti da su u detinjstvu oba pola posmatrana kao jedan rod, što bi rezultovalo istom predstavom identiteta kroz grobni inventar. Takođe, mogu biti prepoznate kategorije koje obuhvataju delove obe osnovne grupe. To se vidi na primeru predmeta izrađenih od gagata, koji se koristio za lečenje bolesti materice, te se može vezati za period života ograničen menarhom i menopauzom, a ne društvenim konvencijama ili određenim starostima.

Izučavanje pomenute problematike na osnovu funerarnih celina je pouzdano, jer su one jedan od najpažljivije formiranih arheoloških zapisa koji predstavljaju identitet i pojavu sahranjene osobe (Parker Pearson 2003). Ono što je važno je da tu sliku stvaraju živi, a ne sama pokojnica, te je ona u skladu sa konvencijama društva o izgledu i ponašanju određene starosne grupe. Implikacija ovakvih okolnosti je da su dela antičkih pisaca relevantnije oruđe, budući da su pisana sa stanovišta zvanične ideologije, od strane muških pisaca, donoseći idealizovane opise svojih savremenika.³ Potrebno je jasno rasvetliti svakodnevnu namenu artefakata koji će biti uzeti u razmatranje, ali i imati na umu mogućnost postojanja alternativnih simboličkih značenja, vezanih za obrede prelaza iz sveta živih u svet mrtvih. Ovo ne znači da materijal ne može da ima višestruku simboliku.

³ Ženski likovi u pomenutim delima najčešće su arhetipski primeri ženske vrline i ispravnog ponašanja. Na sličan način grobni inventar treba da predstavi pokojnicu kao idealnu pripadnicu određene starosne grupe u očima zajednice.

Nekropole Viminacijuma su od posebnog značaja za proučavanje sa stanovišta studija životnog toka kada se ima u vidu da je tokom višedecenijskih iskopavanja na njima istraženo preko 13000 grobova sa skoro 19000 predmeta. Ovako veliki korpus materijala daje verodostojnost uočenim pravilnostima, ali ostavlja mogućnost i za odstupanja, pa i

opovrgavanja nekih hipoteza. Hronološki okvir naveden u predloženom podnaslovu kao donju granicu uzima vreme osnivanja vojnog logora i civilnog naselja Viminacijum, a kao gornju period IV veka u kome usled širenja hrišćanstva dolazi do postepenog nestajanja običaja i tradicija, o kojima će biti reči u disertaciji.

Tema starosnih identiteta u prošlosti nije dovoljno obrađivana u arheologiji, budući da nisu postojali razvijeni mehanizmi identifikacije različitih životnih doba, što je neke kategorije (adolescenti, stare osobe) činilo potpuno nevidljivim. Neminovna posledica je bila izostavljanje ovih činilaca društva u različitim studijama, ali i projektovanje savremenih stereotipa o određenim starosnim grupama na prošlost.

Istraživanje pogrebnih praksi u arheološkom zapisu neraskidivo je povezano sa analizama fizičkih antropologa. Skeletima su na taj način pripisivani pol i starost bez razmatranja značenja pripadnosti određenoj starosnoj grupi (Gilchrist 2004, 2).

Studije životnog toka pružaju novi pristup istraživanju rimske pogrebne prakse i mogu značajno obogatiti saznanja o starosnoj strukturi i identitetima populacije koja je naseljavala antički Viminacijum.

Ciljevi istraživanja

Osnovni cilj istraživanja je utvrđivanje eventualnih pravilnosti u izboru grobnog inventara za određene starosne kategorije i njihovo upoređivanje sa podacima dobijenim analizama fizičkih antropologa. Na ovaj način biće dobijen obrazac za prepoznavanje starosnih grupa, čak i u situaciji kada usled loše očuvanosti kostiju nije moguće utvrditi biološki pol i starost. Pored jasnog definisanja osnovnih kategorija životnog toka, biće utvrđene okvirne starosti u kojima je dolazilo do prelaza iz jednog u drugo doba.

Tokom istraživanja u obzir će biti uzeta mogućnost lokalnih osobenosti u predstavljanju životnog doba kroz materijalnu kulturu. Rezultati će stoga morati da budu upoređeni sa onim dobijenim sličnim studijama različitih geografskih područja u okviru Carstva (Martin Kilcher 2000, Oliver 2000, Moore 2009).

Jedan od ciljeva je i utvrđivanje hronološkog okvira u kome traju određeni običaji, budući da tokom vremena treba očekivati promene u ritualima. Bitno je razmotriti da li nove populacije koje se doseljavaju u Viminacijum prihvataju neke od normi lokalnog stanovništva. Među pitanjima na koja treba obratiti pažnju je da li tokom perioda vojničkih careva dolazi do

obnove nekih od tradicija u sklopu sveobuhvatne državne politike obnove „rimске врline“, као и који обичаји опстају у време касне антике када долази до ширења хришћанства. Поред утврђивања основних карактеристика погребног ритуала за појединачне животне стадијуме, циљ је да се на основу анализе гробних прилога који се јављају уз материјал специфичан за одређене старосне структуре, открије и евентуално даље раслојаванје унутар самих старосних категорија. Уколико на овај начин буду уочене правилности, оне ће бити упоређене са физичко-антрополошким подацима о старости индивидуа, што може довести до препознавања иначе невидљивих категорија као што су старије особе.

Анализом типова гробних конструкција и групности самог материјала биће утврђено да ли су ови обичаји карактеристични само за горње сталеже високороманизованог живља, или се ради о културолошким нормама свих становника Виминацијума.

Резултати добијени током истраживања имаће даље импликације током истраживања археолошких записа који не припадају funerарним целинама. Конкретно, locирање одређених група артефаката у корелацији са другим археолошким контекстима, омогућиће анализирање ових целина са становишта одређивања простора везаних за активности појединих старосних и родних група.

Циљ истраживања у ширем смислу је стављање акцента на проучавање женског живља Виминацијума и провинције Горње Меције који је често запостављени и „невидљиви“ део популације. Преокупација истраживача темата везаним за мушки домен доводи и до превида у смислу интерпретације одређених артефаката који се могу везати за женско становништво, чије саследаванје у смислу чисто естетске или козметичке функције доводи до продубљивања и истраживања родних стереотипа.⁴

⁴ Илустративан пример представљају налази ручних преслица чија су функција и симболичко значење познати у европској археологији (Trinkl, 1994; Fácásády, 2008; Pasztókai-Szeöke, 2011), док се у домаћој литератури и даље третирају као игле за пуңду или козметички штапићи за наношење мирисљавих улја (Шарановић-Светек, 1981; Јевремовић 1996; Korać, Golubović, 2009).

Методологија истраживања

Истраживање предложене теме подразумева примену неколико метода, стандардних при изучавању материјалне културе, али и метода наука сродних археологији ради саследавања донетих закључака у ширем контексту.

Осноу рада чини анализа инвентара женских гробова откриених током археолошких истраживања некропола античког Виминацијума. Материјал је потребно најпре подвргнути

funkcionalnoj analizi radi jasnog utvrđivanja njegove prirode i namene. Ovaj korak je neophodan budući da su neki od predmeta do sada pogrešno atribuirani, što za posledicu ima nemogućnost sagledavanja njihovog značenja u sklopu funerarnih celina.

Nakon određivanja funkcije može se pristupiti *simboličkoj analizi* pomenutih predmeta, imajući u vidu njihov kontekst. Potrebno je utvrditi njihovo mesto u verovanjima antičke populacije.

Nužno u vezi sa prethodnim metodom je konsultovanje dela antičkih pisaca u potrazi za opisima ritualnih radnji vezanih za obrede prelaza, kao i materijalne kulture vezane za određene starosne grupe. Bitne informacije koje se mogu dobiti na ovaj način su i one vezane za iščekivanja društva od pripadnika različitih životnih stadijuma, koja igraju ključnu ulogu u konstruisanju starosnih identiteta.

Radi pozicioniranja dobijenih rezultata u okviru šireg konteksta sličnih običaja na drugim nekropolama, biće upotrebljena *komparativna metoda*. Najpre će biti napravljen osvrt na publikovane primere sa teritorije Gornje Mezije i susednih provincija u cilju uočavanja lokalnih osobenosti, a zatim će biti obavljeno poređenje sa rezultatima proučavanja starosnih identiteta u grobnom kontekstu na Apeninskom poluostrvu (Martin Kilcher 2000, Oliver 2000) i u udaljenijim provincijama Carstva (Moore 2009).

Metodom komparacije grobni inventar će biti upoređen sa tipiziranim predstavama različitih starosnih grupa na nadgrobni spomenicima što samo po sebi podrazumeva *ikonografsku analizu*.

*Fizičko-antropološke analize*⁵ osteološkog materijala su važna komponenta u okviru preciznijeg razgraničavanja starosnih grupa i određivanja trenutaka u kojima dolazi do prelaska iz jednog stadijuma u drugi. Rezultati dobijeni tokom pisanja disertacije kombinovani sa podacima o biološkom polu i starosti pomoći će u stvaranju jasnije slike o socijalnim kategorijama populacije koja je naseljavala Viminacijum.

5 U radu će biti korišćeni nepublikovani izveštaji fizičkih antropologa prof. dr Živka Mikića, dr Ilije Mikića i Nataše Šarkić.

Tretiranje postavljenih hipoteza i pitanja u svetlu svih navedenih metoda ima za cilj dobijanje što potpunije slike o problematici kojom se rad bavi.

Hipoteze

Prilikom bitnih životnih događaja koji označavaju prelazak iz jednog životnog doba u drugo tj. tokom rituala koji prate ove obrede prelaza koriste se tipizirani artefakti.

Identifikacija ovakvih predmeta u funerarnom kontekstu upućuje na to da je pokojnica bila inicirana u određenu starosnu grupu, imajući na umu da se grobni inventar pažljivo bira kao standardizovana predstava pojave i identiteta sahranjene individue. Različite starosne grupe će biti različito vizuelno predstavljane izborom odeće i artefakata koji korespondiraju sa kulturalnim normama društva za određeno životno doba.

Prisustvo artefakata apotropejskog karaktera (*crepundia*), minijaturnih kopija svakodnevnih predmeta, lunulastih privezaka, kao i neuobičajeno velikog broja luksuznog nakita ukazuje na pripadnost pokojnice kategoriji neudatih devojaka koje su ispunjavale zakonske i biološke kriterijume za udaju. Prisustvo preslica, vretena, pršljenaka, pribora za tkanje, vereničkog prstenja, ogledala, kovčežića, ukosnica, češljeva i obuće sa đonom od plute ukazuje na to da je pokojnica bila u bračnoj zajednici. Ukoliko su ove hipoteze tačne, predmeti iz dve grupe se neće pojavljivati zajedno u okviru iste grobne celine.

Imajući u vidu upotrebu gagata u lečenju bolesti materice, polaganje predmeta izrađenih od ovog materijala u grob indicira da se radi o osobi preminuloj u toku reproduktivnog dela života. Izbor sirovina od kojih su grobni prilozi izrađeni može ukazati na pol i životno doba. Lekovita svojstva pojedinih materijala na zdravstvene probleme konkretnih starosnih grupa i rodova, zabeležena kod antičkih pisaca, zahtevaju uzimanje u obzir ovog aspekta prilikom obrade materijala.

Formiranje starosnog identiteta u Viminacijumu korespondira sa grčko-rimskom tradicijom mediteranskog sveta. Zaključci dobijeni analizom materijala biće upoređeni sa rezultatima sličnih istraživanja u drugim delovima Carstva budući da načini na koje se identitet formira mogu varirati u okviru jednog društva.

Struktura rada

I Uvod

- Predmet i ciljevi istraživanja
- Metodologija
- Teorijski okviri
- Arheologija roda antičkog Rima
- Studije životnog toka

II Nekropole Viminacijuma

- Pregled lokaliteta
- Hronologija
- Tipovi sahranjivanja
- Antropološka struktura stanovništva

III Grobni inventar kao pokazatelj životnog doba

- Problemi atribucije artefakata određenom polu
- Detinjstvo i adolescencija
- *Crepundia*
- Lunulasti privesci
- “Bogate“ sahrane neudatih(?) devojaka
- *Lectus genialis*
- Brak i materinstvo
- Vereničko prstenje
- Pribor za pređenje vune
- Pribor za tkanje
- Ogledala
- Kutijice za nakit
- Ukosnice sa predstavom Venerine šake
- Koštani češljevi

IV Sirovine upotrebljene za izradu grobnog inventara kao pokazatelj roda i životnog doba

V Diskusija

VI Zaključna razmatranja

VII Ilustracije

VIII Bibliografija

BIBLIOGRAFIJA

- Allason-Jones, L. 1995. 'Sexing' Small Finds, in Rush, P. (ed.) (1995) *Theoretical Roman Archaeology: Second Conference Proceedings. Worldwide Archaeology Series*, vol. 14, Aldershot: Avebury/Ashgate. 22-32.
- Allason-Jones, L. 1996. *Roman jet in the Yorkshire Museum* York: The Yorkshire Museum.
- Allason-Jones, L. 2005. *Women in Roman Britain*, Bootham: The Council for British Archaeology.
- Allison, P. M. 2006. Mapping for gender. Interpreting artefact distribution inside 1st- and 2nd-century A.D. forts in Roman Germany, *Archaeological Dialogues* 13 (1), 1-20.
- Aurischio, C. Ferro, D. Martinelli G. Nunziante Cesaro, S. and Rapinesi, I. A. 2002. A study of a distaff of the second century A.D. from a necropolis of Boccone D'Aste (Roma, Italy) - tomb 75, *Journal of Cultural Heritage* 3 (2002), 107-116.
- Balch, D. L. and Osiek, C. (eds.) 2003. *Early Christian Families in Context. An Interdisciplinary Dialogue*, Cambridge: Wm. B. Eerdmans Publishing Co.
- Bartus, D. 2012. Roman hairpins representing human hands. Typology and symbolism, *Fiatal Római Koros Kutatók II. Konferenciakötete*, 205-234.
- Beard, M. North, J. Price, S. 1998. *Religions of Rome Volume 1. A History*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Beaudry, M. C. 2002. *Findings, the Material Culture of Needleworking and Sewing*, New Haven/London: Yale University Press.
- Bíró, M. Choyke, A. M. Lóránt, V. Ádám, V. 2012. *Bone Objects in Aquincum*, Budapest: Az Aquincumi Múzeum Gyűjteménye 2.
- Brives, A. L. 2013. 'Métal et petit mobilier en contexte funéraire', in W. Van Andringa, H. Duday, S. Lepetz (eds.) *Mourir à Pompéi. Fouilles d'un quartier funéraire de la nécropole romaine de Porta Nocera (2003-2007), Volume 2 – Collection de l'Ecole Française de Rome* 468, 1247-1264.
- Brown, S. 1997. '“Ways of seeing” women in antiquity. An introduction to feminism in classical archaeology and ancient art history', in A. O. Koloski-Ostrow and C. L. Lyons *Naked truths. Women, sexuality, and gender in classical art and archaeology*, London/New York: Routledge, 12-42.
- Borg, B. E. 2013. *Crisis and ambition. Tombs and burial customs in third-century CE Rome*, Oxford: Oxford University Press.
- Carroll, M. 2013. 'Ethnicity and Gender in Roman Funerary Commemoration: Case studies from the Empire's Frontiers', in L. Nilsson Stutz and S. Tarlow (eds.) *The Oxford Handbook of the Archaeology of Death and Burial*, Oxford: Oxford University Press, 559-580.
- Цермановић-Кузмановић, А. Велимировић-Жижић, О. Срејовић Д. 1975. *Античка Дукља некрополе*, Цетиње: Обод.

Clark, G. 1981. *Roman Women, Greece & Rome, Second Series, Vol. 28, No. 2, Jubilee Year (Oct., 1981)*, 193-212.

Cooley, A. E. 2013. 'Women beyond Rome: Trend-setters or dedicated followers of fashion?', in E. Hemerlijk, G. Woolf (eds.) *Women and the Roman City in the Latin West*, Leiden/Boston: Brill, 23-46.

Cottica, D. 2007. 'Spinning in the Roman World: from Everyday Craft to Metaphor of Destiny', in M. L. Nosch, C. Gillis (eds.) *Ancient Textiles: Production, Crafts and Society*, Oxford: Oxbow Books Limited, 220-228.

Croom, A. T. 2000. *Roman Clothing and Fashion*, Stroud: Tempus.

Crummy, N. 2010. Bears and Coins: The Iconography of Protection in Late Roman Burials, *Britannia*, Vol. 41, 37-93.

D'Ambra, E. 2007. *Roman Women*, New York: Cambridge University Press.

Dixon, S. (ed.) 2001. *Childhood, Class and Kin in the Roman World*, London/New York: Routledge.

Elijade, M. 1991. *Istorija verovanja i religijskih ideja 2*, Beograd: Prosveta.

Facchinetti, G. 2005. La Rocca, *La signora del sarcofago*, 199-223; 333-334.

Facsády, A. R. 2008. Glass Distaff From Aquincum: Symbol or Tool?, *ANODOS Studies of the Ancient World* 8/2008, 165-174.

Feitosa, L. C. 2013. *The Archaeology of Gender, Love and Sexuality in Pompeii*, Oxford: BAR International Series 253.

Fremersdorf, F. Polonyi-Fremersdorf, E. 1984. *Die Farblosen Gläser der Frühzeit in Köln*, Köln: Archäologische Gesellschaft Köln.

Gagetti, E. 2006. Locum in deliciis... sucina optinent. Le ambre di Aquileia e di Spalato, *Le regioni di Aquileia e Spalato in epoca Romana*, Castello di Udine: Fondazione Cassamarca, 135-162.

George, M. (ed.) 2005. *The Roman Family in the Empire. Rome, Italy and Beyond*, Oxford: Oxford University Press.

Gilchrist, R. 1999. *Gender and Archaeology. Contesting the past*, London/ New York: Routledge.

Gilchrist, R. 2004. 'Archaeology and the Life Course: A Time and Place for Gender', in L. Meskel and R. W. Preucel (eds.), *A Companion to Social Archaeology*, Oxford: Blackwell, 142-160.

Gilchrist, R. 2009. 'The Archaeology of Sex and Gender', in B. Cunliffe, C. Gosden and R. Joyce (eds.), *The Oxford Handbook of Archaeology*, Oxford: Oxford University Press, 1029-1047.

Gilchrist, R. 2011. 'The Intimacy of Death: Interpreting Gender and the Life Course in Medieval and Early Modern Burials', in M. C. Beaudry and J. Symonds (eds.) *Interpreting the Early Modern World*, New York: Springer, 159-173.

Girardi Jurkić, V. 2010. Jantarni prsten iz rimske nekropole Burle kod Medulina u svjetlu korištenja jantara u antici, *Prilozi Instituta za arheologiju u Zagrebu*, 27/2010, 161-170.

Glumac, M. 2014. *Rimska nekropola Guberevac-Gomilice na Kosmaju. Socijalna struktura stanovništva od I do III veka n.e.* Doktorska disertacija, Univerzitet u Beogradu, Filozofski fakultet.

Golubović, S. 1998. 'Graves of the Mala Kopašnica-Sase Type at the Viminacium Cemetery from the Aspect of their Ethnic Origin', in P. Roman (ed.) *The Thracian Word at the Crossroads of Civilization II*, Bucharest Institutul Român de Tracologie, 247-260.

Голубовић, С. 2000. Обућа из триконхалне гробнице из Виминацијума, *Viminacium 11*, 83-100.

- Golubović, S. 2004. Jewellery and the Costume Decorations in the Cremation Graves from Viminacium, *Anodos, Studies of the Ancient world* 3/2003, 79-90.
- Golubović, S. 2005. *Sahranjivanje na Viminacijumu od I do IV veka*, Doktorska disertacija, Univerzitet u Beogradu, Filozofski fakultet.
- Gottschalk, R. 2006. Ein Spätrömischer Spinnrocken aus Elfenbein, *Archäologisches korrespondenzblatt* 26, 483-500.
- Grubbs, J. E. 2002. *Women and the law in the Roman empire. A sourcebook on marriage, divorce and widowhood*, London/New York: Routledge.
- Harlow, M., Laurence, R. 2002. *Growing Up and Growing Old in Ancient Rome: A Life Course Approach*, London/New York: Routledge.
- Hersch, K. K. 2010. *The Roman wedding: ritual and meaning in antiquity*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hertz, R. 2005, 'A Contribution to the Study of the Collective Representation of Death', in A. C. G. M. Robben, (ed.) *Death, Mourning, and Burial: A Cross-Cultural Reader*, Oxford: Wiley-Blackwell, 197-212.
- Hill, E. 1998. Gender-Informed Archaeology: The Priority of Definition, the use of Analogy, and the Multivariate Approach, *Journal of Archaeological Method and Theory*, Vol. 5, No. 1, 99-128.
- Hope, V. M. 2007. *Death in Ancient Rome. A Sourcebook*, London/New York: Routledge.
- Hopkins, M. K. 1965, The Age of Roman Girls at Marriage, *Population Studies*, Vol. 18, No. 3 (Mar., 1965), 309-327.
- Ignjatović, S. 2009. Aktuelni problemi u istraživanju tranzicije u odraslost sa osvrtom na Srbiju, *Stanovništvo* 1/2009(XLVII), 7-22.
- Insoll, T. (ed.) 2007. *The Archaeology of Identities, A Reader*, London/ New York: Routledge.
- James, S. L. and Dillon, S. (eds.) 2012. *A Companion to Women in the Ancient World*, Chichester: Wiley-Blackwell.
- Jevremov B. 1985. Novosti o obrtničkih dejavnostih in nekaj drobcev iz arheoloških izkopavanj v letih 1970-1980, *Ptujski Zbornik* 5, 419-431.
- Јевремовић, Н. 1996. Прилог проучавању посебне групе коштаних инструмената из Збирке Дуњић, *Зборник Народног музеја XVI/1*, 225-232.
- Jørgensen, L. B. 2015. Spinning Faith, *Embodied Knowledge. Perspectives on Beliefs and Technology*, Oxford: Oxbow Books, 128-136.
- Јовановић, А. 1984. *Римске некрополе на територији Југославије*, Београд: Филозофски факултет: Центар за археолошка истраживања, Књ. 3.
- Јовановић, А. 2000. Култ *Venus funerariae* у Горњој Мезији, *Зборник* 9, 11-19.
- Joyce, R. A. 2008. *Ancient Bodies, Ancient Lives. Sex, Gender, and Archaeology*, New York: Thames & Hudson.
- Keegan, P. 2014. *Roles for Men and Women in Roman Epigraphic Culture and Beyond: Gender, Social Identity and cultural practice in private Latin inscriptions and the literary record*, Oxford: BAR International Series 2626.
- Keith, A. M. 2004. *Engendering Rome. Women in Latin Epic*, Cambridge: Cambridge University Press.

- Keith, J. 1980. „The Best Is Yet To Be“: Toward an Anthropology of Age, *Annual Review of Anthropology* 1980.9, 339-364.
- Korać, M. 2007. *Slikarstvo Viminacijuma*, Beograd: Centar za nove tehnologije.
- Korać, M. Golubović S. 2009. *Viminacium, Više Grobalja, Tom 2*, Beograd: Arheološki institut.
- Kraemer, R. S. (ed.) 2004. *Women's Religions in the Graeco-Roman World. A Sourcebook*, Oxford: Oxford University Press.
- Kunst, C. 2005. *Ornamenta Uxoria*. Badges of Rank or Jewellery of Roman Wives?, *The Medieval History Journal*, 8, 1(2005), 127-142.
- Larsson Lovén, L. 1998. Lanam fecit - Woolworking and Female Virtue, *Aspects of Woman in Antiquity*, 85-95; T. XVI-XX.
- Larsson Lovén, L. 2007. 'Wool-work as a gender symbol in ancient Rome', in C. Gillis, M. L. B. Nosch (eds.) *Ancient textiles: production, craft and society*, Oxford: Oxbow Books Limited, 229-236.
- Laurance, R. 2000. Metaphors, Monuments and Texts: The Life Course in Roman Culture, *World Archaeology*, Vol. 31, No. 3, *Human Lifecycles* (Feb., 2000), 442-455.
- Lucy, S. 2005. 'The Archaeology of Age', in M. Díaz-Andreu, S. Lucy, S. Babić and D. N. Edwards *The Archaeology of Identity. Approaches to gender, age, status, ethnicity and religion*, London/New York: Routledge, 43-66.
- Martin-Kilcher, S. 2000. 'Mors Immatūra in the Roman World – a Mirror of Society and Tradition', in J. Pearce, M. Millett, M. Struck (eds.), *Burial, Society and Context in the Roman World*. Oxford: Oxbow Books, 63–76.
- McK Elderkin, K. 1930. Jointed Dolls in Antiquity, *American Journal of Archaeology*, Vol. 34, No. 4, 455-479.
- Migotti, B. 2007. Rimska bulla u Panoniji, *Vjesnik Arheološkog muzeja u Zagrebu* 40 (1), 187–219.
- Mihajlović, V. D. 2011. Adultery in the Mirror: Roman Mirror from Viminacium, Myth, Moral and Rite(s) of Passage. *Antiquity and Modern World* 5, 179–193.
- Микулчић, И. 1975. Раноримски скелетни гробови из Скупа, *Старинар XXIV-XXV*, 1975, 89-102.
- Mirković, M. 1986. *Inscriptions De La Mésie Supérieure, vol. II, Viminacium et Margum*, Beograd: Centre d' études épigraphiques et numismatiques de la Faculté de Philosophie de l' Université de Beograd.
- Montserrat, D. 2000. 'Reading Gender in the Roman World', in J. Huskinson (ed.) *Experiencing Rome. Culture, Identity and Power in the Roman Empire*, London: Routledge, 153-181.
- Moore, A. J. 2009. *Young and Old in Roman Britain: Aspects of Age Identity and Life-course Transitions in Regional Burial Practice*, Doktorska disertacija, University of Southampton.
- Nava, M. L. Salerno, A. 2007. *trasparenze Dall'antico Ambre*, Milano: Ministero per i Beni e le Attività Culturali, Electa.
- Oliver, A. 2000. 'Jewelry for the unmarried', D. E. E. Kleiner, S. B. Matheson (eds.) *I Claudia II: Women in Roman Art and Society*, Vol. 2. Austin: University of Texas Press, 115-125.
- Olsen, B. 2002. *Od predmeta do teksta. Teorijske perspektive arheoloških istraživanja*, Beograd: Geopoetika.
- Osgood, J. 2011. 'Making Romans in the Family', in: M. Peachin (ed.) *The Oxford Handbook of Social Relations in the Roman World*, Oxford: Oxford University Press, 69–83.

- Палавестра, А. Крстић, В. 2006. *Магија ћилибара*, Београд: Народни музеј.
- Parker Pearson, M. 2003. *The archaeology of death and burial*. Stroud: The History Press.
- Pasztókai-Szeöke, J. 2005. Pannonian Burials: Cork-soled Slippers as Grave Goods, *Aegyptus et Pannonia* 2.
- Acta Symposii anno 2002*, 159-188.
- Pasztókai-Szeöke, J. 2009. Cut rising from her Navel. A possible Allusion to a Protracted Delivery and Fortunate Maternal and Neonatal Survival, *Ex Officina... Studia in honorem Dénes Gabler*, Győr: Mursella, 443-455.
- Pasztókai-Szeöke, J. 2011. "The Mother Shrinks, The Child Grows. What Is It?" The Evidence of Spinning Implements in Funerary Context from the Roman Province of Pannonia, *Mujer y vestimentia, Aspectos de la identidad femeninala antigüedad*, Valencia: Sema, 125-140.
- Petković, S. 1995. *Rimski predmeti od kosti i roga sa teritorije Gornje Mezije*, Beograd: Arheološki institut.
- Petru, S. 1972. *Emonske nekropole (otkrice med leti 1635-1960)*, Ljubljana: Narodni Muzej.
- Plinije HN - *Pliny's Natural History*, Massachusetts/London: Harvard University Press and William Heinemann, 1949-54.
- Pollock, K. 2004. *The Evolution and Role of Burial Practice in Roman Wales*, Doktorska disertacija, Bangor University
- Pomeroy, S. B. 1975. *Goddesses, Whores, Wives, & Slaves. Women in Classical Antiquity*, London, Pimlico.
- Raat, A. 2013. *Diadems: a girl's best friend?*, Master thesis, Leiden University, Faculty of Archaeology.
- Rawson, B. (ed.) 2011. *A Companion to Families in Greek and Roman World*, Chichester: Wiley-Blackwell.
- Redfern, R. C. 2005. *A Gendered Analysis of Health from the Iron Age to the end of Romano-British Period in Dorset, England (Mid to Late 8th Century B.C. to the End of the 4th Century A.D.)*, Doktorska disertacija, The University of Birmingham.
- Redžić, S. Danković, I. 2012. Istraživanja funerarnih celina na lokaciji Nad Klepečkom, V. Bikić, S. Golubović,
- D. Antonović (ur.) *Arheologija u Srbiji. Projekti Arheološkog instituta u 2011. godini*, Beograd: Arheološki institut, 54-56.
- Revell, L. 2005. The Roman Life Course: A View from the Inscriptions, *European Journal of Archaeology*, 2005; 8, 43-63.
- Ропкић, А. 2006. Стаклени инструменти-мешалице из Виминацијума, *Гласник Српског археолошког друштва* 22, 375-380.
- Ružić, M. 1994. *Rimsko staklo u Srbiji*, Beograd: Filozofski fakultet.
- Roberts, C. A. Lee, F. and Bintliff, J. 1989. *Burial Archaeology. Current Research, Methods and Developments*, Oxford: BAR British Series 211.
- Scheid, J. 2000. Pour une archéologie du rite, *Annales. Histoire, Sciences Sociales*. 55e année, N. 3, 2000, 615-622.
- Scheid, J. 2011. 'Sacrifices for Gods and Ancestors', in J. Rüpke (ed.) *A Companion to Roman Religion*, Oxford: Blackwell publishing Ltd, 263-275.
- Scheidel, W. 2010. Greco-Roman Sex Ratios and Femicide in Comparative Perspective, Available at: <https://ssrn.com/abstract=1505793>
- Sebesta, J. L. 1994. Weavers of Fate: Symbolism in the Costume of Roman Women, *The Harrington Lecture*.

- Спасић-Ђурић, Д. 1992. Прилози као знак порекла у једном гробу из Виминацијума, *Viminacium* 7, 175-200.
- Спасић-Ђурић, Д. 1996. Једна гробна целина из Виминацијума, *Гласник Српског археолошког друштва* 12, 99-106.
- Спасић-Ђурић, Д. 2000. Античка оловна огледала из Народног Музеја у Пожаревцу, *Viminacium* 10, 29-68.
- Спасић-Ђурић, Д. 2001. Релјефна огледала из Виминацијума, *Viminacium* 12, 159-178.
- Спасић-Ђурић, Д. 2006. *Lectus genialis* из Виминацијума, *Гласник Српског археолошког друштва* 22, 295-310.
- Спасић-Ђурић, Д. 2007. Златни медаљон и други налази из гроба Г-1377 из Виминацијума, *Гласник Српског археолошког друштва* 23, 323-340.
- Спасић-Ђурић, Д. 2011. Накит од гагата из Виминацијума и Маргума, *Гласник Српског археолошког друштва* 27, 9-60.
- Спасић-Ђурић, Д. 2015. *Град Виминацијум*, Пожаревац: Народни музеј Пожаревац.
- Срејовић, Д. 1986. Гроб угледне Трачанке из Улпијане, *Старинар XXXVII*, 179-190.
- Срејовић, Д. Цермановић-Кузмановић, А. 2004. *Речник грчке и римске митологије*, Београд: Српска књижевна задруга.
- Stanimirović, V. 2006. Najstariji oblik rimskog braka, *Zbornik Matice srpske za klasične studije*, 8, 71-97.
- Stewart, S. 2007. *Cosmetics & Perfumes in the Roman World*, Stroud: Tempus.
- Шарановић-Светек, В. 1981. Типологија коштаних предмета из Сирмијума, *Рада војвођанских музеја* 27, 149-179.
- Špehar, P. 2010. *Materijalna kultura iz ranovizantijskih utvrđenja u Derdapu*, Београд: Археолошки институт.
- Treggiari, S. 1982. Putting the Bride to Bed, *Echos du Monde Classique/Classical Views*, Volume 26, n.s. 1, Number 1, 34-44.
- Treggiari, S. 1994. Putting the Bride to Bed, *Echos du Monde Classique/Classical Views XXXVIII*, n.s. 13, 311-331.
- Trinkl, E. 1994. Ein Set aus Spindel, Spinnwirtel und Rocken aus einem Sarkophag in Ephesos, *ÖJh* 63.
- Trinkl, E. 2000. "Die spinnen, die Römerinnen", *Zeitschrift für klassische Archäologie* 14/III/2000.
- Van den Berg, C. 2008. The *Pulvinar* in Roman Culture, *Transactions of the American Philological Association* 138, 239-273.
- Ван Генеп, А. 2005. *Обреди прелаза. Систематско изучавање ритуала*, Београд: Српска књижевна задруга.
- Васић, М. 1984. Чезава – Castrum Novae, *Старинар XXXIII-XXXIV*, 91-122.
- Voss, B. L. 2006. 'Engendered Archaeology: Men, Women, and Others', in M. Hall, S. W. Silliman (eds.) *Historical Archaeology*, Oxford: Blackwell, 107-127.
- Watts, D. 2005. *Boudicca's Heirs, Women in Early Britain*, London/New York: Routledge.
- Williams, G. 1958. Some Aspects of Roman Marriage Ceremonies and Ideals, *The Journal of Roman Studies*,

Vol. 48, No. 1/2, 16-29.

Woolf, G. 2003. 'Local Cult in Imperial Context: The *Matronae* Revisited', in P. Noelke, B. Schneider, F. Naumann-Steckner (eds.) *Romanisation und Resistenz in Plastik, Architektur und Inschriften der Provinzen des Imperium Romanum Neue Funde und Forschungen. Akten des VII Internationalen Colloquiums über Probleme des Provinzialrömischen Kunstschaffens*, Mainz: Philip Von Zabern, 131-138.

Ziogas, I. 2014. Stripping the Roman Ladies: Ovid's Rites and Readers, *Classical Quarterly*, Volume 64, Issue 2, 735-744.

Yarbrough, A. 1976. Christianization in the Fourth Century: The Example of Roman Women, *Church History*,

Vol. 45, No. 2, 149-165.

Zotović, Lj. 1996. Der Paganismus in Viminacium, *Старинар (н.с.)* 47, 127-137.

Зотовић, Љ. 2000. Промене погребних ритуала током пет векова историје Виминацијума, *Саопштења* 30/31 (1998/1999), 7-18.

Зотовић, Љ. Јордовић, Ч. 1990. *Viminacium 1, Некропола Више Гробаља*, Београд: Археолошки институт.

Наставно-научном већу
Филозофског факултета
Универзитета у Београду

Реферат о квалификованости кандидата и подобности предложене теме за докторску дисертацију: *Инвентар гробова женске популације као одраз животног доба: студија случаја виминацијумских некропола од I до IV века докторанда Илије Данковића*

Дана 09. 02. 2017. године добили смо на увид предлог теме за израду докторског рада под насловом *Инвентар гробова женске популације као одраз животног доба: студија случаја виминацијумских некропола од I до IV века* који је поднео докторанд Илија Данковић. Као комисија изабрана одлуком Одељења за археологију, пред којом је кандидат одбранио предлог своје теме, износимо члановима Наставно-научног већа Филозофског факултета своје стручно мишљење.

1. Основни подаци о кандидату и дисертацији:

Илија Данковић рођен је у Смедереву 1986. године, где је завршио основну школу и гимназију. Студије археологије је уписао 2005. године на Филозофском факултету у Београду, где је и дипломирао 2011. године, одбравивши завршни рад на тему: *Траса источне виминацијумске комуникације*. Исте године уписао је докторске академске студије на Одељењу за археологију Филозофског факултета у Београду, код ментора проф. др Мирослава Вујовића.

Од 2012. године запослен је у Археолошком институту у Београду, као истраживач-приправник на пројекту који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије (IRS – Виминацијум, римски град и легијски војни логор – истраживање материјалне и духовне културе становништва, применом најсавременијих технологија даљинске детекције, геофизике, ГИС-а, дигитализације и 3Д визуализације којим руководи др Миомир Кораћ). Од 2015. године је у звању истраживача-сарадника.

Завидно теренско искуство стекао је учешћем у бројним археолошким истраживањима која су током последње деценије спровођена на територији Србије (2006. године *Стуб 76* у Хоргошу, *Стари Виногради* и *Детелинара* у Чуругу; од 2009. до 2013. *Над Клепечком*; у периоду од 2013. до 2016. године *Рит*; током 2015. и 2016. на локалитетима *Пећине* и *Више Гробаља*). Од 2016. руководи археолошким истраживањима некрополе на локалитету *Пиривој*.

Колега Илија Данковић је учесник више научних скупова и симпозијума одржаних у иностранству. 2012. године учествовао је на *Лихнолошком конгресу* у

Пругу (International Congress of the International Lychological Association) и на XXII међународном *Limes конгресу* у Русама (Бугарска) (XXII International Limes Congress). 2013. године узео је учешћа на X *Међународној конференцији археолошке проспекције* у Бечу (X International Conference on Archaeological Prospection) са постер презентацијом *Prospection of the Eastern Part of the Agger of Viminacium*, а 2015. године на XXIII *Limes конгресу* у Ингоштату у Немачкој.

Реферати који су објављени у целини или у изводу:

1. **Danković, I.** Route of the Eastern Road of Viminacium, in: L. Vagalinski, N. Sharankov (ed.) *LIMES XXII, Proceedings of 22nd International Congress of Roman Frontier Studies Ruse, Bulgaria, September 2012*, Sofia 2015, 557-562.
2. Redžić, S. **Danković, I.** Prospection of the Eastern Part of the Agger of Viminacium, *Archaeological Prospection. Proceedings of the 10th International Conference*, Vienna 2013, 275.
3. Nikolić, S. **Danković, I.** Two-nozzle Lamps from Viminacium: Context and Significance. in: *Proceedings of the IV. International Congress of the International Lychological Association - Ptuj, Slovenia (održan od 15. do 19. maja 2012)* (у штампани).
4. **Danković, I.** Bogdanović, A. Contribution to Knowledge of Water Supply in the East Part of the Agger of Viminacium, *XXIII International Limes Congress – Инголштат, Немачка (одржан од 12 до 23. септембра 2015) - књига апстраката стр. 32*

Кандидат Данковић потписује и неколико радова у националним часописима и зборницима радова, у којима су објављени најновији резултати вишегодишњих систематских археолошких истраживања виминацијумских некропола и вила рустика. Један је од коаутора публикације *Tourist promotion of the archaeological sites along the route Aquileia – Emona - Viminacium* која је настала као резултат рада у оквиру међународног пројекта T-PAS, који финансира Европска унија.

1. Redžić, S. **Danković, I.** Istraživanja funerarnih celina na lokaciji Nad Klepečkom, u: D. Antonović, S. Golubović, V. Bikić (ur.) *Arheologija u Srbiji, projekti Arheološkog instituta u 2011. godini*, Beograd 2012, 54-57.
2. Redžić, S. **Danković, I.** Find of a Rare Type of Roman Belt Sets at the Territory of Viminacium, *Arheologija i prirodne nauke* 7, Beograd 2012, 353-356.
3. **Danković, I.** A Unique Find of a Belt Set from Viminacium, *Arheologija i prirodne nauke* 7, Beograd 2012, 357-360.
4. Redžić, S. Jovičić, M. **Danković, I.** Iskopavanja na lokalitetu Nad Klepečkom (Viminacijum), u: D. Antonović, S. Golubović, V. Bikić (ur.) *Arheologija u Srbiji: projekti Arheološkog instituta u 2012. godini*, Beograd 2014, 62-65.

5. Redžić, S. Jovičić, M. **Danković, I.** Dve novoistražene vile rustike sa Viminacijuma - istraživanja na lokalitetima Nad Klepečkom i Rit u toku 2011/2012. godine, u: D. Antonović, S. Golubović, V. Bikić (ur.) *Arheologija u Srbiji: projekti Arheološkog instituta u 2012. godini*, Beograd 2014, 66-69.

6. **Danković, I.** Pantelić, S. Istraživanja na lokalitetu Rit (Viminacijum), u: D. Antonović, S. Golubović, V. Bikić (ur.) *Arheologija u Srbiji: projekti Arheološkog instituta u 2013. godini*, Beograd 2014, 60-63.

2. Предмет и циљ дисертације:

Предложени докторски рад колеге Илије Данковића *Инвентар гробова женске популације као одраз животног доба: студија случаја виминацијумских некропола од I до IV века* посвећен је проучавању односно дефинисању старосних група на основу инвентара гробова женске популације из Виминацијума. Кандидат планира да на основу типизираних артефаката, специфичних за одређене старосне групе издвоји одређене категорије и поткатегорије међу женском популацијом Виминацијума, као на пример неудате и удате, оне које су рађале и др. Некрополе Виминацијума у том смислу пружају драгоцене податке будући да је на њима до сада истражено преко тринаест хиљада гробова са скоро деветнаест хиљада артефаката, што даје веродостојност уоченим правилностима. Иначе, проучавање ове проблематике на основу фунерарних целина је најпоузданије будући да је реч о најпажљивије формираним археолошких записима који представљају идентитет и појаву сахрањене индивидуе.

Као примарни циљ својих истраживања кандидат издваја утврђивање правилности у избору гробног инвентара за одређене старосне категорије и њихово упоређивање са подацима добијеним анализама физичких антрополога. На тај начин добиће се образац за препознавање старосних група и у оним случајевима када због лоше очуваности остеолошког материјала није могуће поуздано утврдити биолошки пол и старост. Поред јасног утврђивања основних категорија животног тока, дефинисаће се оквирне старости у којима је долазило до прелаза из једног у друго доба. Један од циљева његових истраживања је да се на основу анализе гробних прилога који се јављају уз материјал који је карактеристичан за одређене старосне структуре утврди и могуће даље раслојавање унутар самих старосних категорија што би уз поређење са резултатима физичко-антрополошких анализа о старости индивидуа могло довести до препознавања слабо видљивих категорија попут старијих особа. Један од циљева је и да се утврди да ли су ови обичаји практиковани само међу вишим слојем романизованог становништва или је реч о културолошким нормама свих становника Виминацијума. У обзир ће узети и могућност локалних особености у представљању животног доба кроз материјалну културу, као и могуће прихватање одређених норми домицилног становништва од стране досељеника. Као један од циљева се истиче и утврђивање хронолошког

оквира у коме трају одређени обичаји, и тражи одговор на питање који обичаји опстају у време ширења хришћанства (касне антике).

3. Опис садржаја (структуре по поглављима) дисертације:

У предложеном садржају докторске дисертације Илија Данковић је издвојио неколико поглавља. У уводном делу ће бити јасно изложени предмет и циљеви истраживања, методологија и теоријски оквири, а посебна потпоглавља биће посвећена археологији рода античког Рима и студијама животног тока. Потом следи поглавље у коме ће бити дат општи преглед некропола античког Виминацијума, где ће се уз хронолошко опредељење и типове сахрањивања указати и на антрополошку структуру становништва. У најобимнијем поглављу насловљеном *Гробни инвентар као показатељ животног доба* третираће се питања атрибуције артефаката одређеном полу и њихово везивање за одређене животне фазе - детињство и адолесценција и брак и материнство. Питање употребе одређених сировина за израду гробног инвентара као показатељ рода и животног доба биће обрађено у посебном поглављу. Следе дискусија и сумирање резултата добијених током истраживања на задату тему.

4. Основне хипотезе од којих ће се полазити у истраживању:

1. Приликом важних животних догађаја који означавају прелазак из једног у друго животно доба односно током ритуала који прате обреде прелаза користе се типизирани артефакти.
2. Присуство предмета апотропејског карактера, лунуластих привезака и великог броја примерака луксузног накита упућује на припадност покојнице категорији неудатих односно девојкама које су законски и биолошки биле подобне за удају.
3. Извесна група артефаката попут преслица, вретена, пршљенака, прибора за ткање, вереничког накита, огледала, ковчежића и др. указује да је покојница била у браку.
4. Како је гагат коришћен у лечењу болести материце, предмети у гробовима израђени од овог материјала указују да је реч о особи преминулој у репродуктивном периоду.
5. Формирање старосног идентитета у Виминацијуму кореспондира са грчко-римском традицијом медитеранског света.

5. Методе које ће се у истраживању применити:

Кандидат намерава да своја проучавања базира на комбиновању различитих метода, како археолошких тако и оних које примењују друге сродне науке како би

се изнети закључци сагледали у ширем контексту. Материјал из гробова ће првенствено бити подвргнут функционалној анализи како би се утврдила његова природа и намена, што је неопходно с обзиром да су поједини предмети погрешно атрибуирани. Ради утврђивања њиховог места у веровањима становништва античког Виминацијума биће подвргнути симболичкој анализи. Потрага за описима ритуалних радњи везаних за обреде прелаза као и материјалне културе везане за одређене старосне групе подразумева проучавање писаних извора. Компаративна метода биће једна од важнијих приликом позиционирања добијених резултата у оквиру ширег контекста сличних обичаја на другим некрополама са територије Горње Мезије и суседних провинција као и Италије и удаљених провинција Римског царства. Ова метода биће коришћена приликом поређења гробног инвентара са типизираним представама различитих старосних група на надгробним споменицима, које ће бити подвргнуте иконографској анализи. Резултати добијени приликом истраживања биће комбиновани са подацима о биолошком полу и старости добијени приликом физичко-антрополошких анализа остеолошког материјала, што ће допринети прецизнијем разграничавању старосних група и ближег одређивања тренутака када долази до преласка из једног у други стадијум.

6. Очекивани резултати и научни допринос:

Истраживања докторанда Илије Данковића која ће бити приказана у докторској тези *Инвентар гробова женске популације као одраз животног доба: студија случаја виминацијумских некропола од I до IV века* представљала би својеврстан допринос и смерницу за даља проучавања женске популације Виминацијума и провинције Горње Мезије. Овим радом био би стављен акценат на питање положаја женског живља који је до сада био готово у потпуности запостављен и занемарен. Предложеним докторским радом кандидат Илија Данковић дао би допринос једној теми која није довољно обрађивана у нашој археологији, а до скоро ни у европској с обзиром да нису постојали развијени механизми идентификације различитих животних доба. Уједно ово би био и један од првих докторских радова на ту тему у Србији.

7. Закључак:

У образложењу теме свог докторског рада кандидат Илија Данковић јасно је и у складу са научним проблемом који проучава изнео циљеве истраживања. Наведеним хипотезама кандидат нуди могућност сагледавања и дефинисања старосних група на основу гробног инвентара. Метод истраживања колеге Илије Данковића усклађен је са предметом и циљевима истраживања одражавајући темељно припремљен и постављен истраживачки план. Структура рада *Инвентар гробова женске популације као одраз животног доба: студија случаја виминацијумских некропола од I до IV века* који је поднео колега Данковић примерена је предложеном предмету и циљу истраживања а предвиђена обимна литература приложена у образложењу упућује да ће кандидат користити релевантне научне радове који су значајни за проучавање наведене теме.

Увидом у приложену документацију и образложење теме докторске дисертације које је кандидат изнео током одбране сагласивши се са примедбама и препорукама чланова комисије, сматрамо да ће докторска дисертација коју је предложио колега Илија Данковић представљати значајан допринос студијама животног тока како на тлу римских провинција на Балкану тако и на ширем плану. Јасно дефинисање старосних категорија на основу гробног инвентара биће од посебне важности у случајевима када на други начин није могуће утврдити пол и старост покојника. Такође, сматрамо да ће докторска дисертација коју је предложио докторанд Данковић значајно допринети проучавању женске популације у римским провинцијама на тлу Србије којој до сада није посвећено довољно пажње у нашој археологији. Имајући у виду важност проучавања ове теме сматрамо да израду докторске дисертације Илије Данковића треба свакако подржати.

У Београду 17. 03. 2017.

доц. др. Зорица Кузмановић

доц. др. Перица Шпехар

доц. др. Јелена Цвијетић

проф. др. Мирослав Вујовић
(ментор)